

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

**КУЛЬТУРА ТА ЕТИКА
ІНТЕРНЕТ-СПІЛКУВАННЯ**

Організація самостійної роботи з
добувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня

Електронний ресурс

Харків – 2025

Рецензенти:

А. О. Дегтяр – доктор наук з державного управління, професор, професор закладу вищої освіти кафедри публічного управління та підприємництва Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «ХАІ» (м. Харків);

К. Г. Михайлова – доктор соціологічних наук, професор, проректор з навчально-методичної роботи Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія» (м. Харків).

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 10 від 21 травня 2025 року)*

К 90 **Культура** та етика інтернет-спілкування : організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. Л. М. Хижняк. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – (PDF 47 с.)

Навчальне видання містить методичні поради щодо організації вивчення навчальної дисципліни «Культура та етика інтернет-спілкування» (плани семінарів, практичні завдання, орієнтовні теми рефератів, питання до дискусії, рекомендовану літературу до тем, індивідуальне творче завдання), критерії оцінювання різних видів роботи, тестові завдання для самоконтролю знань. Призначене для вдосконалення науково-методичного забезпечення навчальної дисципліни «Культура та етика інтернет-спілкування» для здобувачів соціологічного факультету за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 054 «Соціологія», що навчаються за освітньою програмою «Цифровий соціум».

УДК 316.77

© Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, 2025
© Хижняк Л. М., уклад., 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ПІДГОТОВКА ДО СЕМІНАРІВ	9
Розділ 1. Культура спілкування в інтернеті	
Тема 1. Інтернет-спілкування як явище культури в міждисциплінарному дискурсі	9
Тема 2. Рівні культури інтернет-спілкування	11
Тема 3. Бар'єри та безпека інтернет-спілкування	12
Розділ 2. Етика у сфері інтернет-спілкування	
Тема 4. Етика інтернет-спілкування в соціальних мережах	15
Тема 5. Нетикет (мережевий етикет)	18
Тема 6. Ефективність і регулювання інтернет-спілкування	20
РЕКОМЕНДОВАНІ ТЕМИ РЕФЕРАТІВ	22
ІНДИВІДУАЛЬНЕ ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	23
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ	24
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	39

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «Культура та етика інтернет-спілкування» є курсом за вибором здобувачів, які навчаються за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю Соціологія освітньо-професійною програмою «Цифровий соціум».

Мета викладання навчальної дисципліни – формування концептуального уявлення та базових практичних вмінь щодо соціологічного вивчення культури та етики інтернет-спілкування в умовах цифрового суспільства.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі знатимуть сутність, елементи, способи формування культури інтернет-спілкування; основи інформаційної етики та її вплив на інтернет-спілкування; опанують основні професійно-етичні принципи діяльності у цифровому суспільстві; оволодіють способами підвищення рівня етичності інтернет-спілкування та вирішення професійно-етичних дилем в діяльності фахівців у цифровому суспільстві; набудуть здатність досліджувати культурні та етичні проблеми інтернет-спілкування, розробляти кодекси професійної етики працівників в цифровому суспільстві.

Методичні поради. Як користуватися навчальним виданням

Інтернет-спілкування має на меті обмін інформацією через цифрові носії інформації та різні платформи, що існують у сучасному цифровому світі. Інтернет-спілкування як різновид соціальної комунікації підлягає різнобічному вивченню, вирізняється різними дослідницькими підходами, вивчається багатьма науками (інформатика, лінгвістика, психологія, соціологія, політологія та ін.). Дослідження комунікації в Інтернет-просторі відбувається в рамках різноманітних дослідницьких парадигм, серед яких: символічний інтеракціонізм (Г. Блумер), діалогізм (М. Бубер), постмодернізм (Ж. Ліотар та ін.), феноменологія (А. Шюц) та інші наукові напрямки, у рамках яких вивчаються різні аспекти інтернет-спілкування, у тому числі етичний.

Інтернет-комунікація як феномен ХХІ століття має значний вплив на діяльність усіх практик, структур сучасного суспільства. Інтернет-комунікації постійно розвиваються, проникаючи у різних сферах людського життя. Останнім часом спостерігається тенденція до діалогічно орієнтованого спілкування, асиметричних моделей суспільних комунікацій. Мова онлайн-спілкування є специфічним типом комунікації (мережева мова, спеціальний різновид розмовної мови). Під час спілкування в мережевому просторі використовують сленг, здатний спрощувати комунікацію, сприяти формуванню своєрідної культури. Необхідно чітко усвідомити специфіку мережевого спілкування, затребуваність та проблематизованість мережевого етикету – нетикету, основні підходи до його інтерпретації в науковій літературі та особливості функціонування нетикету в мережі Інтернет. Він відрізняється в соціальних мережах (до того ж і в кожній окремо), у мікроблогах, у листуванні, усі ці правила ще й постійно змінюються.

Опановуючи теми навчальної дисципліни, усвідомте, що інтернет-спілкування може мати позитивні риси й негативні, а також носити компенсаторний (тобто замісний) характер, коли особистість, маючи труднощі й не знаходячи себе у реальному житті, надає перевагу віртуальній реальності. Це відбувається у випадку формування інтернет-залежності, коли посилюються риси індивідуалізму, виникає агресивність або байдужість тощо. При цьому формуються особистості з техногенним мисленням, для яких спілкування з комп'ютером приносить більше задоволення, ніж безпосереднє спілкування з живими людьми.

До кожної теми передбачена самостійна підготовка і виконання завдань. Наприклад, запропоновано узагальнити найбільш поширені типи інтернет-залежності, схарактеризувати їх та запропонувати способи нейтралізації їх негативного впливу на життєдіяльність особистості, у тому числі за рахунок залучення відповідних соціальних інститутів. Звернуть увагу також на завдання, де пропонується пояснити й доповнити етичні дилеми інтернет-спілкування, тобто ситуації, в яких кожний користувач інтернету має

враховувати певні етичні застереження, що потребують обов'язкового вирішення. Етичність інтернет-спілкування означає відповідність усіх його елементів, процедур, певним стандартам, правилам та вимогам, що прийняті у соціальному середовищі конкретних інтернет-спільнот. Необхідно враховувати як суспільні вимоги в цілому (загальнолюдські цінності, суспільна думка), так і професійну етику та особистісні параметри учасників інтернет-спілкування, насамперед, їх цінності, переконання, критичне мислення, толерантність, сприйняття стереотипів і готовність до інтернет-спілкування з дотриманням вимог нетикету.

При вивченні навчальної дисципліни слід звернути увагу на такі моменти. Навчальна дисципліна включає шість тем. Вивчення кожної теми включає ознайомлення з планом семінару. Освоєння матеріалу варто почати з перегляд лекційних матеріалів і вивчення рекомендованої літератури (основної й допоміжної). Далі підготуватися до дискусії згідно з питаннями, що винесено на обговорення, для чого доцільно зробити певні нотатки.

До тем передбачено проведення групової дискусії «Відкритий мікрофон», у ході якої Здобувачі по черзі виходять до мікрофону (умовного під час онлайн навчання) і протягом 2-3 хвилин обґрунтовують свою позицію щодо запропонованих дискусійних тверджень з проблем культури та етики інтернет-спілкування у цифровому суспільстві. Участь у груповій дискусії дозволяє їм розкрити ерудицію, вміння критично та мислити, аргументовано представляти власну точку зору на проблему.

Для успішного оволодіння навчальною дисципліною треба відповідально віднестися до практичних завдань, передусім до тих, де від здобувача очікується розробка власної комунікативної технології. Це стосується насамперед індивідуального творчого завдання до самостійної роботи; розробки тренінгу на тему «Підвищення ефективності міжособистісного інтернет-спілкування» та ін.

Види робіт, що має виконати здобувач, і нарахування балів за їх виконання наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Схема нарахування балів за видами робіт (до 100 балів)

№	Вид роботи	Кількість балів	Кількість видів роботи (питань для розкриття)	Сума балів
1	Поточний контроль знань: завдання до тем, участь у дискусіях з тем семінарів	5	6	30
2	Підготовка реферату	10	1	10
3	Індивідуальне творче завдання до самостійної роботи	4	5	20
4	Залікова робота (тестові і творчі завдання)			40
Разом				100

Критерії оцінювання різних видів навчальної роботи (таблиці 2-4)

Таблиця 2. Критерії оцінювання завдання до теми і розкриття питання творчого індивідуального завдання (за 5-ти бальною шкалою)

<i>Дуже високий рівень</i> 5 балів	Відповідь повна, обґрунтована та змістовна, креативна і самостійна. Є аргументи і приклади.
<i>Високий рівень</i> 4 бали	Відповідь повна та змістовна. Високий рівень знань матеріалу. Однак положення не достатньо обґрунтовані.
<i>Середній рівень</i> 3 бали	Відповідь змістовна. Середній рівень знань матеріалу з теми. Є деякі 2-3 змістовні неточності, помилки.
<i>Низький рівень</i> 2 бали	Відповідь характеризується слабким знанням матеріалу. Багато помилок, немає обґрунтування та прикладів.
<i>Дуже низький рівень</i> 1 бал	Дуже слабкий рівень знань проблем культури та етики інтернет-спілкування. Немає прикладів, обґрунтування.
<i>Незадовільний рівень</i> 0 балів	Завдання не виконано або відповідь не стосується теми.

Таблиця 3. Критерії оцінювання тексту реферату (за 5-ти бальною шкалою)

Критерії	Кількість балів
1) Актуальність теми (проблеми)	2
2) Самостійність та оригінальність тексту	2
3) Обґрунтованість положень	2
4) Наявність та аналіз прикладів	2
5) Грамотність, оформлення тексту; виступ з доповіддю	2
Разом	10

Таблиця 4. Критерії оцінювання творчого індивідуального завдання до самостійної роботи (за 20-ти бальною шкалою)

№ з/п	Критерії оцінювання за видами завдань	Кількість балів
1	Обґрунтування актуальності і мети заходу, місця і часу його проведення та вимог до них.	5
2	Визначення кількості учасників, їх якісного і кількісного складу. Обґрунтування бюджету заходу.	5
3	Розробка комунікативного супроводу заходу (сценарій, реклама, ПР-акція тощо).	5
4	Розробка критеріїв оцінювання ефективності комунікативного супроводу заходу (у т.ч. в соціальних мережах).	5
	Усього	20

ПІДГОТОВКА ДО СЕМІНАРІВ

РОЗДІЛ 1. КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ В ІНТЕРНЕТІ

Тема 1. Інтернет-спілкування як явище культури в міждисциплінарному дискурсі

План

1. Інтернет-спілкування як соціо-культурний феномен, як поняття, як практика цифрового суспільства, як соціальна проблема.
2. Учасники інтернет-спілкування. Функції інтернет-спілкування.
3. Культура інтернет-спілкування: поняття, структура, затребуваність у цифровому суспільстві. Гендерні аспекти інтернет-спілкування.
4. Інтернет-спілкування як комунікативна поведінка.

Питання до дискусії

Чому для особистості, що прагне інтегрується в цифрове суспільство, важливим є презентативність саме через грамотне, толерантне, культурне спілкування з нею інших людей, спільнот, груп у загальнодоступному комунікативному просторі Інтернету?

Як в інтернет-спілкуванні поєднуються такі аспекти, як технологічний, мовленнєвий та етичний?

Дискусія «Відкритий мікрофон»

Прокоментуйте ставлення до інтернет-спілкування. Погоджуетесь ви чи ні з наведеними підходами?

1. Анонімність спілкування в інтернеті збагачує можливості самопрезентації людини у віртуальному комунікативному просторі.

1. Так

2. Ні.

2. Спілкування в інтернеті повинно доповнювати, однак не замінювати спілкування офлайн.

1. Так

2. Ні.

Рекомендовані теми рефератів

Інтернет-спілкування і громадянська онлайн активність в сучасному світі.

Інтернет-спілкування у міжнародній волонтерській діяльності під час надзвичайних ситуацій.

Завдання

1. Обґрунтуйте тезу що інтернет-спілкування є різновидом соціальної комунікації. Визначте спільне і відмінне в інтернет-спілкуванні з іншими видами соціальної комунікації.

2. Розробіть перелік чинників, які обумовлюють затребуваність інтернет-спілкування в цифровому суспільстві.

Рекомендована література

Основна

Штомпка Пйотр. Моральні відносини та моральний простір // Штомпка Пйотр. Соціальний капітал. Теорія міжособистісного простору. Київ: Видавництво Дух і Літера, 2022. С. 165-224.

Гастінг Р. Netflix і культура / Рід Гастінг, Ерін Маєр; пер. з англ. Київ: Віват, 2021. 352 с.

Допоміжна

Бойко Н. Громадянська онлайн активність: динаміка та особливості зростання // Соціологічні виміри громадянського суспільства в Україні / за наук. ред. О. Резніка. Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. С. 128–133.

Герчанівська П. Е. Культурна ідентичність як ресурс суспільного розвитку. *Культура і сучасність: альманах*. 2021. № 2. С. 3–9.

Кулик Є. В. До питання культури електронних комунікацій. http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_372.html

Культура спілкування в інтернеті. <https://lpcollege.com.ua/kultura-spilkuвання-v-interneti>

Тема 2. Рівні культури інтернет-спілкування

План

1. Соціокультурна взаємодія в інтернет-просторі: сутність, специфіка.
2. Офіційний рівень інтернет-спілкування.
3. Діловий рівень інтернет-спілкування.
4. Побутовий рівень інтернет-спілкування.

Питання до дискусії

Чому форуми і чати вважаються традиційно зручними для пошуку нових знайомих?

Які обмеження має інтернет-спілкування на офіційному рівні?

Яка специфіка ділового інтернет-спілкування?

Яких правил слід дотримуватися на побутовому рівні інтернет-спілкування?

Рекомендовані теми рефератів

Інтернет-спілкування в освітньому процесі цифрового суспільства.

Інтернет-спілкування в процесі отримання адміністративних послуг.

Завдання

1. Проведіть компаративний аналіз інтернет-спілкування за рівнями – офіційний, діловий, побутовий – за такими параметрами: спосіб контакту, час, досягнення мети.

2. Визначте позитивні і негативні моменти віртуального світу знайомств. Розробіть вимоги до культури поведінки під час віртуальних знайомств на різних рівнях, а саме: офіційному, діловому, побутовому. Наведіть приклади.

3. Науковці розрізняють примітивний, стандартизований, конвенціональний, ігровий, діловий і духовний рівні спілкування. Схарактеризуйте спілкування на цих рівнях в інтернет просторі.

4. Розробіть перелік переваг, вад та обмежень освітнього інтернет-спілкування (на прикладі одного з видів закладів освіти, на вибір здобувача). Наведіть приклади.

Рекомендована література

Основна

Бистрицький Є., Пролесєв С., Зимовець Р. Комунікація і культура в глобальному світі. К.: Дух і літера, 2020. 416 с.

Допоміжна

Денисова І. Дозвольте вам представити, або Правила ділового знайомства. <https://esecretar.mcfr.ua/862310>

Забіяка І. Лист у мережі інтернет як новий тип документа: морально-етичний та діловий аспект. *Український інформаційний простір*. 2019. № 1. С. 222–230.

Мирошниченко М. І. Психологія ділового спілкування: конспект лекцій. Одеса, Одеський державний екологічний університет, 2020. 130 с.

Шебанова В. Особливості соціодемографічного «портрета» осіб, які шукають шлюбного партнера в інтернет-мережі. *Проблеми сучасної психології*. 2020. № 49. С. 386–406.

Як не припиняти ділове спілкування та розбудову контактів попри будь-який карантин. <https://nachasi.com/crypto/2020/05/14/quarantine-business-2/>

Тема 3. Бар'єри та безпека інтернет-спілкування

План

1. Безпечна поведінка користувачів в цифровому середовищі.
2. Класифікація загроз в інтернет-спілкуванні.
3. Інтернет-залежність особистості: поняття, критерії оцінювання, соціальні наслідки, типи інтернет-залежних осіб, стан проблеми в сучасному українському суспільстві і світі. Ступені інтернет-залежності за К. Янгом.
4. Соціологічний супровід формування безпечної поведінки різних соціальних груп (спільнот) в інтернеті.

Теми рефератів (доповідей)

Огляд сучасних досліджень інтернет-залежності.

Вікові та гендерні особливості інтернет-залежності.

Інтернет-залежність різних професійних груп.

Завдання

1. Розробіть Пам'ятку «Безпечна поведінка в інтернет-спілкуванні» (до 10 пунктів) для однієї з соціальних груп (спільнот) на вибір здобувачів. Групи та спільноти: діти, підлітки, люди похилого віку, студенти закладів вищої освіти, домогосподарки, фрілансери й працюючі віддалено, блогери, підприємці, журналісти, рекламисти, маркетологи.

2. Наведіть перелік ключових етичних компетенцій безпечної поведінки особистості в інтернет-просторі та запропонуйте заходи їх формування шляхом залучення соціальних інститутів.

3. Розкрийте сутність і запропонуйте заходи попередження наведених нижче небезпечних явищ в інтернет-спілкуванні. Заповніть таблицю 5.

Таблиця 5. Небезпечні явища в інтернет-спілкуванні та заходи їх попередження (подолання).

№ з/п	Небезпечні явища в інтернет-спілкуванні	Сутність небезпечних явищ в інтернет-спілкуванні	Заходи попередження (подолання) негативних явищ в інтернет-спілкуванні
1	2	3	4
1	Буллінг		
2	Фішинг		
3	Кардинг		
4	Грумінг		
5	Мобінг		

4. Опишіть основні типи інтернет-залежних осіб: інтернет-комунікатори; інтернет-еротомани; інтернет-агресивісти; інтернет-когнітивісти; інтернет-гемблери; інтернет-покупці. Розробіть заходи, що сприятимуть подоланню інтернет-залежності кожного з виділених типів інтернет-залежних осіб.

5. Розкрийте засоби захисту в інтернеті. Наведіть приклади. Заповніть

таблицю 6.

Таблиця 6. Засоби захисту в інтернеті

№ з/п	Групи засобів захисту	Характеристика засобів захисту	Приклади засобів захисту
1	2	3	4
1	Технічні		
2	Правові		
3	Економічні		
4	Психологічні		
5	Соціальні		

Рекомендована література

Основна

Петков С. В. Кібербезпека в Україні: нормативна база, коментарі та роз'яснення, актуальна судова практика / С. В. Петков, Д. В. Журавльов, О. Ю. Дрозд, В. Г. Дрозд. Видавництво ЦУЛ, 2022. 460 с.

Стовелл Л. Життя онлайн. Як уберегтися від кібербулінгу, вірусів та інших халеп в інтернеті. Видавництво Книголав, 2020. 144 с.

Допоміжна

Веретенко Т. Детермінанти формування безпечної діяльності молоді в інтернет-мережі. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1310/1/T_Veretenko_M_Snitko_WDB_IPSP.pdf.

Волинець В. О. Віртуальна, доповнена і змішана реальність: сутність понять та специфіка відповідних комп'ютерних систем. *Питання культурології*. 2021. № 37. С. 231–243.

Гольцберг К. Підступні хитрощі в соцмережах. Що таке гостинг, мостинг, гетсбінг. <https://life.nv.ua/ukr/blogs/nova-etika-manipulyaciji-v-socmerezahah-internet-spilkuvannya-psihologiya-50213135.html>

Мареніч Г., Явтушенко А., Самойлова О. Інтернет-залежність студентів від комп'ютерних ігор та онлайн-спілкування. *Збірник наукових праць ЛОГОС*. 2020. С. 111–113. <https://doi.org/10.36074/11.12.2020.v3.37>

Мацьоха Т. Інтернет-залежність української молоді: сучасний стан

проблеми. <https://commons.com.ua/uk/internet-zalezhnist/>

Почепцов Г. Токсичний інфопростір. Як зберегти ясність мислення і свободу дії. Видавництво Віват, 2021. 384 с.

Правила безпечної поведінки в Інтернеті.
<http://gplyceum.org.ua/правила-безпечної-поведінки-в-інтерн/>

Про спам і небажані повідомлення.
<https://faq.whatsapp.com/general/security-and-privacy/about-spam-and-unwanted-messages/?lang=uk>

Субашкевич І. Р., Гринаш М. І. Вікові особливості інтернет-залежності. *Габітус*. 2021. Випуск 22. С. 179–183.

Ткаченко О. Яка небезпека чатує на активних користувачів Інтернетом?
<https://persha.kr.ua/news/life/91422-yaka-nebezpeka-chatuye-na-aktyvnyh-korystuvachiv-internetom/>

Україна відзначає всесвітній День безпечного Інтернету. http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_7866.html

РОЗДІЛ 2. ЕТИКА У СФЕРІ ІНТЕРНЕТ-СПІЛКУВАННЯ

Тема 4. Етика інтернет-спілкування в соціальних мережах

План

1. Етика інтернет-спілкування в структурі етичного знання в умовах цифрового суспільства. Морально-етичні цінності різних типів суспільств.
2. Соціальні мережі в проблемному полі спілкування в цифровому суспільстві.
3. Соціальні мережі як простір інтернет-спілкування: проблеми ідентифікації та самопрезентації.
4. Технології інтернет-спілкування в соціальних мережах: сутність і можливості.

Питання до дискусії

Чому репутація в Інтернеті в процесі інтернет-спілкування не менш

важлива, ніж у реальному житті?

Яка сутність і види компенсаторного інтернет-спілкування?

Які особливості способів інтернет-спілкування у цифровому суспільстві?

Дискусія «Відкритий мікрофон»

Прокоментуйте ставлення до інтернет-спілкування в соціальних мережах. Погоджуєтеся ви чині з наведеними оцінками щодо впливу соціальних мереж на особистість, які висловив Ланьє Джарон в книзі Десять причин видалити акаунт із соцмереж просто зараз. Видавництво Віват, 2020. 176 с.?

1. «Вийти з соцмереж — найбільш дієвий спосіб протистояти сучасному божевільлю» [с. 32].

1) Так 2) Hi.

2. «Соцмережі перетворюють тебе на гівнюка» [с. 49].

1) Так 2) Hi.

3. «Соцмережі паплюжать правду» [с. 66].

1) Так 2) Hi.

4. «Соцмережі позбавляють твої слова сенсу» [с. 77].

1) Так 2) Hi.

5. «Соцмережі позбавляють тебе співчуття» [с. 88].

1) Так 2) Hi.

7. «Соцмережі роблять тебе нещасним [с. 98].

1) Так 2) Hi.

8. «Соцмережі намагаються завадити тобі жити гідно» [с. 111].

1) Так 2) Hi.

9. «Соцмережі нищать політику» [с. 128].

1) Так 2) Hi.

10. «Соцмережі паплюжать твою душу» [с. 150].

1) Так 2) Hi.

Рекомендовані теми рефератів

Морально-етичні цінності цифрового суспільства та інтернет-спілкування.

Інтернет-піратство в Мережі: сутність, види, прояви, досвід боротьби з ним.

Форуми як спосіб інтернет-спілкування.

Чати як спосіб інтернет-спілкування.

Завдання

1. Напишіть есе на тему «Як змінилося моє спілкування з появою соціальних мереж».

2. Розробіть та схарактеризуйте моральні вимоги до різних груп користувачів соціальних мереж. Наведіть приклади.

3. Схарактеризуйте токсичні тренди поведінки в соціальних мережах – гостинг, мостинг та гетсбінг. Розробіть систему заходів (мін 3) по попередженню їх негативного впливу на користувачів інтернету.

Рекомендована література

Основна

Ланьє Джарон. Десять причин видалити акаунт із соцмереж просто зараз. Видавництво Vivat, 2020. 176 с.

Макнамі Роджер. Зафейсбучені: як соціальна мережа штовхає світ до катастрофи. Видавництво Книголав, 2021. 376 с.

Допоміжна

Беркій Т. М. Соціальні мережі: різні аспекти впливу на людину [Електронний ресурс]. http://ukrainepravo.com/legal_publications/essay-on-it-law/it_1aw_berkiy_Social_networks_and_there_involves/

Ланьє Джарон. Десять причин видалити акаунт із соцмереж просто зараз. Видавництво Віват, 2020. 176 с.

Лощінін М., Привалов Ю., Сапелкін Ю. Етичні критерії цивілізаційного вибору. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. № 1. С. 92–113.

Мартинюк В. М. Морально-етичні норми спілкування в мережевих комунікаціях. http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_5317.html

Онкович А. Соцмережа Фейсбук та інформаційно-психологічні операції. *Український інформаційний простір*. 2021. № 1. С. 206–220.

Осадча Г. Соціальні мережі – зручний інструмент комунікації для старост та громад. <https://i.factor.ua/ukr/journals/rs/2019/september/issue-3/article-70466.html>

Поплавський М. Соціальні мережі як культурно-просвітницький ресурс. *Український інформаційний простір*. 2021. № 1. С. 12–27.

Синовець О. Формування ідентичності, самопрезентації та управління враженнями в соціальній мережі «facebook»: соціологічні аспекти. *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2020. Том 11. № 2. С. 25–33.

Скотт Джуліан. Аристотель: етика щастя. <https://newacropolis.org.ua/articles/aristotel-etika-schastya>

Храбан Т., Храбан И. Комунікативно-компенсаторні процеси в соціальних мережах. *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2020. Том 11. № 2. С. 58–69.

Тема 5. Нетикет (мережевий етикет)

План

1. Нетикет: сутність, затребуваність, специфіка у віртуальному комунікативному просторі.
2. Етичні норми формального і неформального інтернет-спілкування.
3. Засоби нетикетного спілкування.
4. Комп'ютерна лексика, комп'ютерний сленг, смайлики, меми в інтернет-спілкуванні та їх роль в інтернет-спілкуванні.

Питання до дискусії

Що є спільного і які відмінності між традиційної етикою й нетикетом?
Яким етичним вимогам має відповідати мем в інтернет-спілкуванні?

Рекомендовані теми рефератів

Смайлики як атрибут віртуального спілкування та елемент графічно-стилістичного репертуару нетикету.

Комп'ютерна лексика в умовах кризових ситуацій.

Трансформація етики інтернет-спілкування в умовах війни.

Завдання

1. Наведіть приклади ситуацій, де а) доцільно використовувати смайлики і б) де використання смайликів недоречне з етичних міркувань.

2. Наведіть приклади ситуацій, де а) доцільно використовувати комп'ютерний сленг і б) де використання комп'ютерного сленгу недоречне з етичних міркувань.

3. Наведіть приклади (мін 4) мемів в інтернет-спілкуванні під час російсько-української війни, обґрунтуйте їх сутність і силу впливу на користувачів соціальних мереж.

4. Схарактеризуйте такі порушення нетикету, які найчастіше виникають в мережі Інтернет: 1) образи та перехід на особистості, 2) відступ від теми, який робиться зловмисно (офтопик); 3) використання реклами в непризначеному для цього місці; 4) наклеп, фейкові повідомлення або інша зловмисна дезінформація; 5) плагіат.

Рекомендована література

Основна

Гладуелл М. Розмови з незнайомцями. Що слід знати про людей, яких ми не знаємо. Видавництво КМ-Букс, 2020. 352 с.

Допоміжна

Абетка з нетикету. Нетикет. URL: <http://netiketka.4uth.gov.ua/dictionary-of-netiquette-and-online-safety>.

Комп'ютерний сленг. Leet. Смайли. http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_4251.html

Мережевий етикет: тонкощі спілкування в Мережі для тих, хто не хоче уславитися невігласом. <https://alexus.com.ua/merezhevij-etiket-tonkoshhi-spilkuвання-v-merezhi-dlya-tix-xto-ne-xoche-uslavitisya-neviglasom/>

Рязанов А. С. Символічно-смісловий аспект мемів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія*

Тема 6. Ефективність і регулювання інтернет-спілкування

План

1. «Права людини онлайн» та етичний супровід їх реалізації. Виміри інформаційної етики.
2. Етичні дилеми в інтернет-спілкуванні: сутність, природа, види, соціальні моделі та поведінка.
3. Етичні засади професійної діяльності фахівців з соціальної комунікації в інтернет-просторі.

Питання до дискусії

Яка межа відкритості в інтернет-спілкуванні з особою, яку не вдається ідентифікувати?

Яка межа дотримання лікарської таємниці в інтернет-спілкуванні з хворим?

Чи варто пацієнту та лікарю укласти договір щодо надання медичної допомоги?

Рекомендовані теми рефератів

Інформаційна етика в Європейському Союзі.

Європейська група з етики: призначення, заходи, рекомендації.

Завдання

1. Розробіть перелік принципів соціально відповідального інтернет-спілкування.
2. Розробіть рекомендації для студентів та студенток закладу вищої освіти на тему «Удосконалення навичок інтернет-спілкування».
3. Проведіть теоретичну й емпіричну операціоналізацію поняття «компетентність в інтернет-спілкуванні» (на прикладі обраної студентами/студентками соціально-демографічної чи соціально-професійної групи).

4. Розробіть програму тренінгу на тему «Підвищення ефективності міжособистісного інтернет-спілкування» (на прикладі обраної здобувачами соціально-демографічної чи соціально-професійної групи).

Рекомендована література

Основна

Штомпка Пйотр. Моральні відносини та моральний простір
// Штомпка Пйотр. Соціальний капітал. Теорія міжособистісного простору. Видавництво Дух і Літера, 2022. С. 165–224.

Допоміжна

Етичні дилеми: типи, як з ними стикнутися та приклади.
<https://uk.warbletoncouncil.org/dilemmas-eticos-12971>

Івашкевич Е. Психологічні особливості розуміння комунікативної поведінки людей з англomовних країн. *Проблеми сучасної психології*. 2021. № 51. С. 33–53.

Крутов В. Соціально-комунікаційні практики з протидії психічних травм у парадигмі «Свідомість – Інформація – Енергія – Матерія». *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2020. Том 10. № 1. С. 139–156.

Посібник з прав людини для інтернет-користувачів та Пояснювальний меморандум. <https://rm.coe.int/16802e3e96>

Що таке програма соціально-емоційного та етичного навчання і як вона працює. <https://nus.org.ua/articles/shho-take-programa-sotsialno-emotsijnogo-ta-etychnogo-navchannya-i-yak-vona-pratsyuje/>

Єлісєєва О. Ненасильницьке спілкування, або Як домовитися з тим, хто мене бісить. <https://www.work.ua/articles/work-in-team/2694/>

РЕКОМЕНДОВАНІ ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

- 1) Інтернет-спілкування і громадянська онлайн активність в сучасному світі.
- 2) Інтернет-спілкування у міжнародній волонтерській діяльності під час надзвичайних ситуацій.
- 3) Інтернет-спілкування в освітньому процесі цифрового суспільства.
- 4) Інтернет-спілкування в процесі отримання адміністративних послуг.
- 5) Огляд міждисциплінарних досліджень інтернет-залежності.
- 6) Вікові особливості інтернет-залежності.
- 7) Гендерна специфіка інтернет-залежності.
- 8) Інтернет-залежність різних професійних груп.
- 9) Морально-етичні цінності цифрового суспільства та інтернет-спілкування.
- 10) Інтернет-піратство в Мережі: сутність, види, прояви, досвід боротьби з ним.
- 11) Електронна пошта як спосіб інтернет-спілкування.
- 12) Форуми як спосіб інтернет-спілкування.
- 13) Чати як спосіб інтернет-спілкування.
- 14) Смайлики як атрибут віртуального спілкування та елемент графічно-стилістичного репертуару нетикету.
- 15) Комп'ютерна лексика в умовах кризових ситуацій.
- 16) Трансформація етики інтернет-спілкування в умовах війни.
- 17) Засоби неетикетного інтернет-спілкування в умовах війни.
- 18) Інформаційна етика в Європейському Союзі.
- 19) Європейська група з етики: призначення, заходи, рекомендації.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

У другий вівторок лютого з 2004 року щороку відзначається Міжнародний День безпечного інтернету. Його мета – поширення знань про безпечне, відповідальне і позитивне використання цифрових технологій, особливо серед дітей та молоді. Міжнародний День безпечного Інтернету запровадили мережі Insafe та INHOPE за підтримки Європейської комісії. В Україні День безпечного Інтернету відзначається з 2009 року.

Завдання: розробіть програму проведення заходу з цього приводу на одному з майданчиків на вибір здобувача (дошкільний заклад; загальноосвітня школа; заклад вищої освіти; площа, парк відпочинку в населеному пункті; заклад культури – театр, музей; нічний клуб та ін.).

У програмі обґрунтуйте такі моменти:

- 1) актуальність і мету заходу,
- 2) місце та час проведення,
- 3) кількість учасників та їх якісний склад (критерії відбору),
- 4) бюджет заходу,
- 5) комунікативний супровід (сценарій, реклама, ПР-проект),
- 6) критерії оцінювання ефективності заходу.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Тема 1. Інтернет-спілкування як явище культури: міждисциплінарний дискурс

1. Який вид інтернет-спілкування використовується для залучення партнера на свою позицію, переорієнтацію цілей?

- а) пізнавальне спілкування
- б) переконуюче спілкування
- в) експресивне спілкування
- г) сугестивне спілкування

2. Який вид інтернет-спілкування необхідний для зміни мотивацій, ціннісних орієнтувань, поводження й відношення?

- а) пізнавальне спілкування
- б) переконуюче спілкування
- в) експресивне спілкування
- г) сугестивне спілкування

3. Який вид інтернет-спілкування ставить своєю метою зміну настрою партнера, провокування необхідних почуттів: жалю, співпереживання, залучення в конкретні акції й дії?

- а) пізнавальне спілкування
- б) переконуюче спілкування
- в) експресивне спілкування
- г) сугестивне спілкування.

4. Який вид інтернет-спілкування має на увазі освоєння нової інформації й застосування її в практичній діяльності, впровадження інновацій, саморозвиток?

- а) пізнавальне спілкування
- б) переконуюче спілкування

- в) експресивне спілкування
- г) сугестивне спілкування.

5. У якій формі інтернет-спілкування в ролях як відправника, так і отримувача повідомлення виступають окремі індивіди?

- а) у публічній
- б) у масовій
- в) у міжособистісній
- г) у груповій

6. Що є характеристикою віртуального середовища?

- а) його умовність
- б) керованість його параметрів
- в) можливість виходу з нього
- г) усе зазначене вище

7. Що є принципом культурної стратегії Європейського Союзу?

- а) просувати культурне розмаїття, поважати права людини, сприяти міжкультурному діалогу
- б) гарантувати повагу взаємодоповнюваності культур і пріоритетності первинних ланок у прийнятті рішень
- в) сприяти комплексному підходу до культури та просувати культуру на основі співпраці
- г) усе зазначене вище

8. Що є особливістю інтернет-спілкування?

- а) анонімність
- б) прагнення до нетипового, ненормативного в комунікативній поведінці
- в) добровільність і бажаність контактів
- г) усе зазначене вище

9. Синтезом яких ідей є Інтернет?

- а) віртуальності, гіпертексту, мультимедіа
- б) універсальної інформаційної мережі
- в) мережевого суспільства та нелінійного мислення
- г) усіх зазначених вище

10. У якому інтернет-спілкуванні користувач може продумати своє повідомлення до дрібниць і кілька разів перевірити написане?

- а) синхронному спілкуванні
- б) асинхронному спілкуванні
- в) вербальному спілкуванні
- г) паравербальному спілкуванні

Тема 2. Рівні культури інтернет-спілкування

1. Що є елементом культури інтернет спілкування?

- а) культура подання інформації
- б) культура сприймання інформації
- в) культура користування інформацією
- г) усе зазначене вище

2. Що є характеристикою інформаційної культури особистості?

- а) сукупність знань, умінь і навичок роботи з інформаційними джерелами
- б) наявність творчого підходу в сфері інформаційної діяльності, що дозволяє ефективно працювати при пошуку, передачі, отриманні інформації
- в) вміння генерувати якісно нову інформацію
- г) усе зазначене вище

3. Яким поняттям описується система розпізнавання людей за індивідуальними фізичними і поведінковими рисами (ДНК, відбитки, тривимірна фотографія обличчя або тіла, фото рогівки ока тощо)?

- а) соціометрія
- б) біометрія
- в) технометрія
- г) фізіометрія

4. Що є біометричним передавачем даних про особу з метою її ідентифікації?

- а) фітнес-браслети, розумні годинники, смартфони, комп'ютерна техніка, камери відеоспостереження
- б) уживлені датчики й чіпи, біометричні паспорти
- в) банківські картки
- г) усе зазначене вище

5. Яка характеристика визначає роль норм у професійній етиці?

- а) норми визначають загальні правила поведінки фахівців, які утворюються в результаті наявності у них свідомості і волі
- б) норми окреслюють межі дозволеного, а також недозволеної поведінки
- в) норми включають визнаний ідеал, еталон професійної поведінки
- г) усе зазначене вище

6. Що не входить до елементів ділового інтернет-спілкування?

- а) офіційне листування
- б) видання професійного спрямування
- в) матеріали семінарів, ділових нарад, конференцій
- г) рекламні буклети громадських організацій

7. Що не відноситься до жанру ділового спілкування в Мережі?

- а) офіційне листування

- б) видання професійного спрямування
- в) персональні сторінки
- г) обговорення ділової пропозиції

8. Що набуло поширення в молодіжних форумах або ж чатах?

- а) анонімність
- б) сленги
- в) відсутність чітких рамок у висловлюваннях
- г) усе зазначене вище

9. Що в інтернет-комунікації означає надсилати повідомлення, які не відповідають обговорюваній темі, в тому числі обговорювати особисті питання?

- а) офтопити
- б) хакерити
- в) маніпулювати
- г) замовчувати

10. Що є правилом «НЕ» в культурі інтернет-спілкування при використанні смайликів?

- а) не провокуйте скандалів
- б) не переходьте на особистості
- в) не пропагуйте /не заохочуйте/ протизаконні дії
- г) усе зазначене вище

Тема 3. Бар'єри та безпека інтернет-спілкування

1. Який тип інтернет-залежності включає пошук інформації, нескінченні подорожі по Всесвітній павутині?

- а) пристрасть до перегляду фільмів через інтернет

- б) нав'язливий веб-серфінг
- в) кіберсексуальна залежність
- г) ігрова залежність

2. Який тип інтернет-залежності включає нав'язливий потяг до відвідування порносайтів і заняття кіберсексом?

- а) пристрасть до перегляду фільмів через інтернет
- б) нав'язливий веб-серфінг
- в) кіберсексуальна залежність
- г) ігрова залежність

3. Який тип інтернет-залежності включає великі обсяги листування, постійна участь у чатах, веб-форумах, надмірність знайомих і друзів в Мережі?

- а) пристрасть до перегляду фільмів через інтернет
- б) нав'язливий веб-серфінг
- в) пристрасть до віртуального спілкування і віртуальних знайомств
- г) ігрова залежність

4. Яке негативне явище в мережі інтернет включає входження в довіру до людини з метою її схилення до якого-небудь брутального поводження, у тому числі і в сексуальному плані?

- а) грумінг
- б) кардинг
- в) буллінг
- г) фішинг

5. Яке негативне явище в мережі інтернет включає залякування, переслідування, знущання, глузування й інші дії, які здатні налякати, принизити й іншим чином негативно впливати на людину?

- а) грумінг

- б) кардинг
- в) буллінг
- г) фішинг

6. Яке негативне явище в мережі інтернет є видом шахрайства, при якому проводять операцію з використанням банківської картки або її реквізитів, не ініційованої або не підтвердженої її власником?

- а) грумінг
- б) кардинг
- в) буллінг
- г) фішинг

7. Яке негативне явище в мережі інтернет є видом інтернет-шахрайства, мета якого – отримання доступу до конфіденційних даних користувачів (логінів і паролів) через електронні листи, оголошення або сайти, схожі на ті, які користувач відвідує?

- а) грумінг
- б) кардинг
- в) буллінг
- г) фішинг

8. Як називаються інтернет-залежні особи, які значний час проводять у чатах, форумах, щоденниках, блогах, часто перевіряють електронну пошту?

- а) інтернет-покупці
- б) інтернет-гемблери
- в) інтернет-когнітивісти
- г) інтернет-комунікатори

9. Як називаються інтернет-залежні особи, які захоплюються мережевими іграми, тоталізаторами, аукціонами, лотереями і ін.?

- а) інтернет-покупці
- б) інтернет-гемблери
- в) інтернет-когнітивісти
- г) інтернет-комунікатори

10. Як називаються інтернет-залежні особи, які реалізують свої пізнавальні інтереси за допомогою мережі (пошук баз даних, складання програм, відвідини навчально-освітніх сайтів, участь у телеконференціях і ін.)?

- а) інтернет-покупці
- б) інтернет-гемблери
- в) інтернет-когнітивісти
- г) інтернет-комунікатори

Тема 4. Етика інтернет-спілкування в соціальних мережах

1. Як називається спосіб спілкування користувачів по мережі в режимі реального часу, а також програмне забезпечення, що дозволяє організовувати таке спілкування за рахунок обміну текстовими повідомленнями?

- а) веб-форум
- б) чат
- в) блог
- г) електронна пошта

2. Як називається спосіб спілкування користувачів по мережі через особистий сайт користувача, доступний суспільному перегляду, що складається з регулярно оновлюваних записів, зображень і мультимедіа і припускає полеміку читача з автором?

- а) веб-форум
- б) чат
- в) блог

г) електронна пошта

3. Через який спосіб інформування соціальні мережі впливають на громадську думку?

- а) спотворення реальності; відображення фрагмента дійсності, вирваного з контексту
- б) інтерпретація реальних подій з точки зору певних політичних сил чи груп інтересів
- в) передбачення розвитку подій, передбачення загроз або замовчування фактів
- г) усе зазначене вище

4. Яку роль відіграють чутки в інтернет-спілкуванні під час інформаційної війни?

- а) вони є одним із інструментів впливу на міжнародну громадську думку
- б) вони покликані деморалізувати противника
- в) служать для мобілізації громадськості
- г) усе зазначене вище

5. Чим не є чутки в інтернет-спілкуванні?

- а) джерелом підпитки громадської думки
- б) одним із засобів комунікації (опис подій, настроїв, думок)
- в) власною позицією окремих індивідів
- г) процесом розповсюдження інформації, її інтерпретації та коментування

6. Що є формою створення неправдивої інформації в інтернет-спілкуванні?

- а) втрата достовірних елементів інформації
- б) приєднання елементів неправдивої інформації до достовірної
- в) перетворення структури попереднього, в цілому достовірного інформаційного образу, у брехню
- г) усе зазначене вище

7. Який віковий ценз дає змогу користуватися соціальною мережею Facebook?

- а) 3 роки
- б) 13 років
- в) 23 роки
- г) 33 роки.

8. Що дозволяють користувачам соціальні мережі, щоб бути зручним засобом інтернет-спілкування?

- а) обмінюватися повідомленнями незалежно від географічного положення, статусу, віку та інших ознак
- б) використовувати різні види контенту (відео, фотографії, інфографіку тощо)
- в) реєструватися з використанням нікнеймів – псевдонімів
- г) усе зазначене вище

9. Що надає особистості вибіркова самопрезентація під час інтернет-спілкування в соціальних мережах?

- а) стає зручним способом уникнути незручних тем
- б) можливість представити власну особистість у вигідному світлі, без надміру негативних рис
- в) можливість акцентувати увагу та якостях, які сподобаються, привернуть увагу, збільшать кількість підписників
- г) усе зазначене вище

10. Яка група мемів існує (поширена) в інтернет-спілкуванні?

- а) фразові (коли мем становить цілу фразу, пропозицію)
- б) меми-словосполучення
- в) меми-слова, виражені різними частинами мови
- г) усі зазначені вище

Тема 5. Нетикет (мережевий етикет)

1. Яку групу правил поведінки в інтернеті регулює нетикет?

- а) адміністративні правила поведінки
- б) моральні правила поведінки
- в) технічні (зокрема оформлення) і психоемоційні правила поведінки
- г) усі зазначені вище

2. Що є головним об'єктом моралі в інтернет-спілкуванні?

- а) держава
- б) індивіди
- в) соціальні групи
- г) міжнародні інституції

3. До яких категорій нетикету відносяться звертання: «Ти», «Ви», використання смайликів і їх кількість, підтримка новачків чи їх ігнорування?

- а) до психологічних, емоційних
- б) до технічних
- в) до адміністративних
- г) до природних

4. До яких категорій нетикету відносяться правила заголовків тем, правила цитування, допустимість реклами та флейму, необхідність додержуватися тематики співтовариства?

- а) до психологічних, емоційних
- б) до технічних
- в) до адміністративних
- г) до природних

5. До яких категорій нетикету відносяться використання рядків певної довжини, обмеження на розмір листів, їх підписи, допустимість написання у верхньому регістрі, допустимість форматування, виділення курсивом, кольором ?

- а) до психологічних, емоційних
- б) до технічних
- в) до адміністративних
- г) до природних.

6. Яке поняття описує повідомлення у форумах і чатах, що мають великий обсяг, однак при цьому не несуть корисної інформації?

- а) офтопик
- б) флейм
- в) спам
- г) флуд

7. Яке поняття описує повідомлення не за темою поточного обговорення чи поштової розсилки?

- а) офтопик
- б) флейм
- в) спам
- г) флуд.

8. Яке поняття описує повідомлення, що надсилають користувачеві інтернету невідомі люди, без його на те згоди?

- а) офтопик
- б) флейм
- в) спам
- г) флуд.

9. Яке поняття описує процес, що іноді виникає в Інтернеті і виглядає як «словесна війна»?

- а) офтопик
- б) флейм
- в) спам
- г) флуд.

10. Що відноситься до порушень нетикету?

- а) образи та перехід на особистості
- б) зловмисний відступ від теми, реклама та самореклама у невідповідних місцях
- в) наклеп або інша зловмисна дезінформація, плагіат
- г) усе зазначене вище

Тема 6. Ефективність і регулювання інтернет-спілкування

1. Коли щороку відзначається Міжнародний День безпечного інтернету?

- а) другий вівторок січня
- б) другий вівторок лютого
- в) другий вівторок березня
- г) другий вівторок травня

2. Як називається певна система критеріїв, за якими розробляють судження, оцінки, та принципи (правила), які регулюють комунікативну поведінку мовців під час спілкування?

- а) мовний кодекс
- б) комунікативний кодекс
- в) мовний стандарт
- г) комунікативний стандарт

3. Чого треба уникати при розробці кодексу професійної етики інформаційних працівників, включених до інтернет-спілкування?

- а) неконкретних вимог (декларативних або рекламного характеру)
- б) правил, норм, що прописані виключно дрібно
- в) деталізації й апелювання до ширшого морального і соціального контексту
- г) усього зазначеного вище

4. Що не вводить до Кодексу професійної етики в ідеальній конструкції?

- а) кількість працівників, на які поширюється дія Кодексу
- б) вказівку на легітимність даного документа (ким він прийнятий і коли)
- в) виклад базових цінностей (або філософію) даної професії
- г) виклад основних принципів професії.

5. Який етичний аспект не важливий у інтернет-спілкуванні у кризових ситуаціях?

- а) відповідальність
- б) традиційність реагування на кризову ситуацію
- в) доступ до інформації
- г) етика гуманістичної турботи.

6. Що заважає дати уявлення про професійно-моральну свідомість фахівців?

- а) професійні етичні категорії
- б) освітній потенціал фахівців
- в) професійні етичні принципи
- г) професійні етичні норми.

7. Яка ознака характеризує особливість кодексу професійної етики?

- а) систематизоване зібрання принципів і норм корпоративної або професійної поведінки

- б) обов'язкові до виконання норми і принципи, що досягається через їх легітимацію
- в) виконання забезпечується заходами дисциплінарного впливу
- г) усе зазначене вище

8. Що не відноситься до критеріїв етичної оцінки роботи інформаційного працівника?

- а) урахування стажу професійної діяльності
- б) відповідність загальним моральним правам
- в) відповідність загальним моральним принципам
- г) урахування відмінностей між культурами, історичних і географічних особливостей.

9. Що є характерною рисою усного мовлення в інтернет-спілкуванні?

- а) миттєвий обмін повідомленнями
- б) використання спеціальних знаків та символів для емоційного забарвлення повідомлення
- в) неформальність вираження та відсутність пунктуації
- г) усе зазначене вище

10. Що є характерною рисою писемного мовлення в інтернет-спілкуванні?

- а) відсутність візуального контакту
- б) набір тексту повідомлення на клавіатурі
- в) можливість виправлення та зміни змісту повідомлення
- г) усе зазначене вище

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

Закон України «Про електронні комунікації» {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1971-IX від 16.12.2021 № 2137-IX від 15.03.2022}.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>

Декларація свободи Інтернет-комунікацій [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://cedem.org.ua/library/deklaratsiya-pro-svobodu-komunikatsij-v-internet>

Бистрицький Є., Пролесєв С., Зимовець Р. Комунікація і культура в глобальному світі. К.: Дух і літера, 2020. 416 с.

Штомпка П. Моральні відносини та моральний простір // Штомпка П. Соціальний капітал. Теорія міжособистісного простору. Видавництво Дух і Літера, 2022. С. 165-224.

Бралатан В. Професійна етика / В. Бралатан, Л. Гуцаленко, Н. Здирко. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 252 с.

Стовелл Л. Життя онлайн. Як уберегтися від кібербулінгу, вірусів та інших халеп в інтернеті. Видавництво Книголав, 2020. 144 с.

Допоміжна

Наукові журнали

Культура і сучасність: альманах. – <http://journals.uran.ua/kis>

Питання культурології. – <http://issues-culture-knukim.pp.ua/about>

Український інформаційний простір. – <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/>

Соціальні комунікації: теорія і практика. – <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint>

Статті. Монографії

Андрійчук І. Психологічні чинники спілкування студентської молоді в інтернет просторі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. 2021. Випуск 13 (58). С. 5-16.

Беланюк М. В. Інформаційна культура особистості: сутність поняття /

М. В. Беланюк, Н. С. Уханова. *Інформація і право*. 2021. № 3(38). С. 41-49.

Боно Тім. Наука щастя. Коли лайки – це ще не все. Видавництво Книголав, 2020. 320 с.

Бугайова Н. М. Етичні та юридичні аспекти цифровізації особистості. *Актуальні проблеми психологічного забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів*: зб. тез II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28 жовтня 2021 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2021. С. 15-19.

Бугайов М. В. Історико-культурна ретроспектива становлення блогів. *Культура і сучасність: альманах*. 2021. № 1. С. 69-74.

Вебер Макс. Протестантська етика і дух капіталізму. Київ: Наш Формат, 2018. 216 с.

Волинець В. О. Віртуальна, доповнена і змішана реальність: сутність понять та специфіка відповідних комп'ютерних систем. *Питання культурології*. 2021. № 37. С. 231-243.

Воронкова В. Г., Нікітенко В. О. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика. / Львів-Торунь: Liha-Pres. 2022, 460 с.

Гастінг Р. Netflix і культура / Рід Гастінг, Ерін Маєр; пер. з англ. К.: Віват, 2021. 352 с.

Герчанівська П. Е. Культурна ідентичність як ресурс суспільного розвитку. *Культура і сучасність: альманах*. 2021. № 2. С. 3-9.

Гладвелл М. Розмова з незнайомцями «Що слід знати про людей, яких ми не знаємо». Київ: КМ-Букс, 2020. 352 с.

Гордієнко К. О. Відчуження моральної відповідальності як чинник прояву кібербулінгу серед студентів. *Габітус*. Випуск 27. 2021. С. 147-151.

Добровольська В. Еволюція наукових поглядів щодо поняття культури. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 2. С. 76-87.

Івашкевич Е. Психологічні особливості розуміння комунікативної поведінки людей з англomовних країн. *Проблеми сучасної психології*. 2021. № 51. С. 33-53.

Карон Жан-П'єр. Гроші, гроші... етика. Київ: НАІРІ, 2021. 168 с.

Конюкова І. Я., Сидоровська Є. А. Цифровий етикет комунікативної культури ХХІ століття / *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал*. 2021. Т. 1. С. 26-30.

Костенко Н. Мережева комунікація: алгоритмічний і ризикований зв'язок. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 2. С. 5-23.

Костенко Н. В., Скокова Л. Г., Наумова М. Ю. Зміщення культурних та інформаційно-комунікативних порядків в умовах пандемії COVID-19. *Український соціум*. 2021. № 2. С. 40-58.

Кушнарєва М. Феномен книги як суб'єкта спілкування: ренесансні практики в рефлексіях сучасності. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2020. № 6. С. 24–38.

Ланье Джарон. Десять причин видалити акаунт із соцмереж просто зараз. Видавництво Vivat, 2020. 176 с.

Леві С. Інсайдерська історія Facebook. Видавництво Book Chef, 2021. 528 с.

Мороз О. Як не стати овочем. Київ: Видавництво Vivat, 2021. 256 с.

Меєр Ерін. Культурна карта. Бар'єри міжкультурного спілкування в бізнесі. Київ: Наш Формат, 2020. 224 с.

Мирошніченко М. І. Психологія ділового спілкування: конспект лекцій. Одеса: Одеський державний екологічний університет, 2020. 130 с.

Нікіфорова Є. Ю., Орлова В. В. Хештеги як елемент ергодичного дискурсу. *Молодий вчений*. 2022. № 1 (101). С. 180-185.

Онкович А. Соцмережа Фейсбук та інформаційно-психологічні операції. *Український інформаційний простір*. 2021. № 1. С. 206-220.

Поплавський М. Соціальні мережі як культурно-просвітницький ресурс. *Український інформаційний простір*. 2021. № 1. С. 12-27.

Почепцов Г. Токсичний інфопростір. Як зберегти ясність мислення і свободу дії. Видавництво Віват, 2021. 384 с.

Петков С. В. Кібербезпека в Україні: нормативна база, коментарі та роз'яснення, актуальна судова практика / С. В. Петков, Д. В. Журавльов,

О. Ю. Дрозд, В. Г. Дрозд. Видавництво ЦУЛ, 2022. 460 с.

Русаков С. С. Теоретична модель колообігу культури як культурологічний підхід у вивченні феноменів сучасної культури. *Питання культурології*. 2020. № 36. С. 24-37.

Сапольскі Р. Біологія поведінки. Причини доброго і поганого в нас. Київ: Наш Формат, 2021. 672 с.

Синовець О. Формування ідентичності, самопрезентації та управління враженнями в соціальній мережі «facebook»: соціологічні аспекти. *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2020. № 11(2). С. 25-33.

Сонг Е. Знайди свій стиль. Як створити персональний бренд в Instagram. Київ: Видавництво Vivat, 2021. 208 с.

Хижняк Л. М. Дилеми етосу викладачів: комунікативний контекст. *Навчальний заклад та викладач: зміни векторів взаємозалежності* : матеріали XXIII Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 7 лют. 2025 р. / Ін-т вищої освіти НАПН України, Харк. гуманітарний ун-т «Нар. укр. акад.» [та ін. ; редкол.: К. В. Астахова (голов. ред.) та ін.]. – Харків: Вид-во НУА, 2025. С. 211-215.

Cook J. Instagram Rules. The Essential Guide to Building Brands, Business and Community. Frances Lincoln, 2020. 256 p.

Miller E. Here Are The Best Memes From The War In Ukraine. 2022. URL: <https://coffeeordie.com/ukraine-war-memes/>

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, інше методичне забезпечення

Декларація свободи Інтернет-комунікацій [Електронний ресурс]. <http://cedem.org.ua/library/deklaratsiya-pro-svobodu-komunikatsij-v-internet>

ЮНЕСКО опублікувала п'ять принципів медійної та інформаційної грамотності [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/yunesko_opublikovala_pyat_printsipiv_mediynoi_ta_informatsiynoi_gramotnosti/

Феномен TikTok: як юна соцмережа обігнала найвідоміших

медіагігантів. 2021. <https://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analityka/fenomen-tiktok-yak-yuna-sotsmerezha-obihnala-nayvidomishi-sotsmerezhi.html>

Абетка з нетикету. Нетикет. URL: <http://netiketka.4uth.gov.ua/dictionary-of-netiquette-and-online-safety>.

Андрійченко Ж., Близнюк Т., Майстренко О. Digital етикет та комунікації: тенденції та вимоги сьогодення. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-24>

Бредберрі Т. Вісім секретів ефективного спілкування. <https://life.nv.ua/ukr/blogs/zhiznenno-vazhnyy-navyk-vosem-sekretov-effektivnoy-kommunikacii-50066185.html>

Вишня Георгій. Глобальний стандарт етики штучного інтелекту: чи це можливо? <https://www.radiosvoboda.org/a/yunesko-hlobalnyy-standart-etyky-shtuchnoho-intelektu/31612648.html>

Волинець В. О. Віртуальна, доповнена і змішана реальність: сутність понять та специфіка відповідних комп'ютерних систем. *Питання культурології*. 2021. № 37. С. 231-243. doi: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.37.2021.237322>

Гніт Ю. Соціокультурна ідентичність в умовах впливу процесу культурної глобалізації. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2017. № 3-4. С. 39-49.

Гольцберг К. Підступні хитрощі в соцмережах. Що таке гостинг, мостинг, гетсбінг. <https://life.nv.ua/ukr/blogs/nova-etika-manipulyaciji-v-socmerezah-internet-spilkuvannya-psihologiya-50213135.html>

Гумор як складова культури спілкування. https://pidru4niki.com/19570411/kulturologiya/gumor_skladova_kulturi_spilkuvannya#93

Денисова І. Дозвольте вам представити, або Правила ділового знайомства. <https://esecretar.m CFR.ua/862310>

Етика віртуального спілкування. <http://www.pidpryemec.com/useful/management/%D0%B5thics-of-virtual->

communication/

Етикет

мережевого

спілкування.

https://stud.com.ua/46882/etika_ta_estetika/etiket_merezhevogo_spilkuvannya

Етичні дилеми: типи, як з ними стикнутися та приклади.

<https://uk.warbletoncouncil.org/dilemas-eticos-12971>

Етичні норми формального і неформального спілкування в мережі.

<https://vseosvita.ua/library/eticni-normi-formalnogo-i-neformalnogo-spilkuvannya-v-merezi-286973.html>

Єлісеєва О. Ненасильницьке спілкування, або Як домовитися з тим, хто мене бісить. <https://www.work.ua/articles/work-in-team/2694/>

Кодекс з захисту прав користувачів в кіберпросторі.

<https://buklib.net/books/26288/>

Кодекс наукової етики Української федерації вчених. <http://e-csr.org.ua/node/117>

Кого українці вважають сучасними моральними авторитетами? URL: https://24tv.ua/kogo_ukrayintsi_vvazhayut_suchasnimi_moralnimi_avtoritetami_n_604079

Комп'ютерний сленг. Leet. Смайли. http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_4251.html

Кулик Є. В. До питання культури електронних комунікацій. http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_372.html

Культура ділового спілкування у міжнародному аспекті. https://pidru4niki.com/18421120/kulturologiya/kultura_dilovogo_spilkuvannya_mi_zhnarodnomu_aspekti

Кушнір Р. Мистецтво відповідального спілкування, або як налагодити глибинне порозуміння з іншою людиною. [Електронна книга]. Видавництво Коло, 2017. 240 с. <https://www.yakaboo.ua/ua/mistectvo-spilkuvannja-2274762.html>

Мареніч Г., Явтушенко А., Самойлова О. Інтернет-залежність студентів від комп'ютерних ігор та онлайн-спілкування. *Збірник наукових праць ЛОГОС.*

2020. С. 111-113. <https://doi.org/10.36074/11.12.2020.v3.37>

Мартинюк В. М. Морально-етичні норми спілкування в мережових комунікаціях. http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_5317.html

Мережевий етикет – що це? Особливості інтернет етикету. <https://aboutmarketing.info/internet-marketynh/netiquette/>

Мережевий етикет: тонкощі спілкування в Мережі для тих, хто не хоче уславитися невігласом. <https://alexus.com.ua/merezhevij-etiket-tonkoshhi-spilkuvannya-v-merezhi-dlya-tix-xto-ne-xoche-uslavitisya-neviglasom/>

Миролюбенко Г. Інформаційна етика. Проблеми становлення галузі. <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/6957/1/122.pdf>

Літвінчук І. С. Етичні дилеми в кризових комунікаціях: баланс між правдою та маніпуляцією. *Вчені записки НТУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2024. Т. 35 (74). № 4, ч. 1. С. 193-199. https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/4_2024/part_1/34.pdf

Осадча Г. Соціальні мережі – зручний інструмент комунікації для старост та громад. <https://i.factor.ua/ukr/journals/rs/2019/september/issue-3/article-70466.html>

Основні способи спілкування в інтернеті. Засоби спілкування в інтернеті. <https://totrdlo.ru/uk/osnovnye-sposoby-obshcheniya-v-internete-sredstva-obshcheniya-v-internete.html>

11 золотих правил нетикету. <https://taslife.com.ua/blog/11-netiquette-rules>

Почепцов Г. «Війна четвертого покоління – це війна культур» http://vgolos.com.ua/articles/georgiy_pocheptsov_viyna_chetvertogo_pokolinnya__tse_viyna_kultur_255172.html.

Правила безпечної поведінки в Інтернеті. <http://gplyceum.org.ua/правила-безпечної-поведінки-в-інтерн/>

Правила поведінки в чатах та форумах. http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_520.html

Про спам і небажані повідомлення. <https://faq.whatsapp.com/general/security-and-privacy/about-spam-and-unwanted->

messages/?lang=uk

Разумов Дмитро. Мережевий етикет – що це? Особливості інтернет етикету. <https://aboutmarketing.info/internet-marketynh/netiquette/>

Рязанов А. С. Символічно-смісловий аспект мемів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації»*. 2021. № 17. <https://periodicals.karazin.ua/sc/article/view/17961>

Терлецька Н. Проблема трансформації людини та критерії «добра» та «зла» в метаантропології і трансгуманізмі. *Науково-теоретичний альманах Грани*. 2020. № 23(3). С. 64-72.

Ткаченко О. Яка небезпека чатує на активних користувачів Інтернетом? <https://persha.kr.ua/news/life/91422-yaka-nebezpeka-chatuye-na-aktyvnyh-korystuvachiv-internetom/>

Україна відзначає всесвітній День безпечного Інтернету. http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_7866.html

Що таке програма соціально-емоційного та етичного навчання і як вона працює. <https://nus.org.ua/articles/shho-take-programa-sotsialno-emotsijnogo-ta-etychnogo-navchannya-i-yak-vona-pratsyuye/>

Miller E. Here Are The Best Memes From The War In Ukraine. 2022. URL: <https://coffeeordie.com/ukraine-war-memes/>

Moor J. M. What is Computer Ethics? / J. M. Moor [Electronic resource]. Available at: www.southernct.edu/organizations/rccs/

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати у локальному та мережному режимі

Хижняк Лариса Михайлівна

**КУЛЬТУРА ТА ЕТИКА
ІНТЕРНЕТ-СПІЛКУВАННЯ**

Організація самостійної роботи з
добувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня

В авторській редакції

Підписано до розміщення 21.05.2025. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 1,21. Обсяг 0,765 Мб. Зам. № 420/25.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна